

Regeringens proposition

1978/79:153

om förbättrat studiestöd till 18–19-åringar i gymnasial utbildning;

beslutad den 8 mars 1979.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

JAN-ERIK WIKSTRÖM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 18–19-åringar i gymnasial utbildning som flyttat hemifrån och brutit den ekonomiska gemenskapen med föräldrarna t.v. ges rätt att gå över från studiehjälp- till studiemedelssystemet om de själva så önskar. Genom att gå över till studiemedelssystemet kan de själva finansiera sina studier. De elever som anser sig tillhöra föräldraekonomin bör alltid, oavsett om de bor kvar hos sina föräldrar eller inte, ha rätt att kvarstå i studiehjälpssystemet upp till 20 års ålder. Rätten att kvarstå i studiehjälpen är väsentlig främst för de elever som kommer från hem med svag ekonomi och som skulle kunna gå miste om betydande bidragsförmåner om övergången till studiemedelssystemet vore ovillkorlig i det fall man flyttar hemifrån. Därför föreslås i propositionen att de återbetalningspliktiga studiemedel som kan utgå inom studiehjälpen höjs för 18–19-åringar från nuvarande maximalt 5 000 kr. till 10 000 kr. per läsår. Rätten till dessa medel föreslås vara behovsprövade i förhållande till föräldraekonomin på samma sätt som i dag.

Förslag till

Lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1973: 349)¹

dels att 4 kap. 2 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 3 kap. 1 a § och 4 kap. 2 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 a §

Studiehjälp får inte utgå för tid för vilken studiemedel enligt 4 kap. redan har beviljats.

Om verkan av att den studerande beviljats studiehjälp och studiemedel för samma tid finns bestämmelser i 4 kap. 2 a §.

4 kap.

2 §

Studiemedel utgår även till studerande vid de läroanstalter och utbildningslinjer som omfattas av förordnande enligt 3 kap. 1 §. Studiemedel vid sådan läroanstalt eller utbildningslinje utgår dock för visst läsår eller del därav endast till studerande som fyller lägst 20 år under det kalenderår då läsåret börjar.

Studiemedel utgår även till studerande vid de läroanstalter och utbildningslinjer som omfattas av förordnande enligt 3 kap. 1 §. Studiemedel vid sådan läroanstalt eller utbildningslinje utgår dock för visst läsår eller del därav till studerande som

1. ej stadigvarande bor hos sina föräldrar och som fyller lägst 18 år under det kalenderår då läsåret börjar eller

2. fyller lägst 20 år under det kalenderår då läsåret börjar.

Med förälder avses dels fader eller moder som har vårdnaden eller, i fråga om studerande som fyllt 18 år, senast har haft vårdnaden om den studerande, dels fader eller moder som stadigvarande sammanbor med sådan vårdnadshavare. I fråga om fosterbarn gäller vad som sägs om föräldrar i stället fosterföräldrarna.

¹ Lagen omtryckt 1975: 359.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a §

Studiemedel får inte utgå för tid för vilken studiehjälp enligt 3 kap. redan har beviljats.

Beviljas studerande studiemedel och studiehjälp för samma tid gäller tredje–femte styckena.

Den studerande får inte uppbära vad han har beviljats i studiehjälp. Har han redan uppburit sådan studiehjälp skall det belopp som han har uppburit avräknas från studiemedelsbeloppet för nämnda tid. Avräkningen sker från de belopp som har beviljats i studiebidrag, återbetalningspliktiga studiemedel och resekostnadsersättning i nu nämnd ordning.

Avräknat belopp skall jämföras med studiebidrag, återbetalningspliktiga studiemedel och resekostnadsersättning i den omfattning som avräkningen avser motsvarande studiestödsform.

Belopp som inte kan avräknas skall återkrävas. Därvid tillämpas 9 kap. 2 § tredje stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-08

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsrådet Wikström

Proposition om förbättrat studiestöd till 18–19-åringar i gymnasial utbildning

1 Inledning

Med stöd av regeringens bemyndigande den 25 september 1975 tillkallade dåvarande chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Zachrisson, tio sakkunniga¹ för att utreda det studiesociala stödet. De sakkunniga antog namnet studiestödsutredningen (U 1975:16).

Studiestödsutredningen överlämnade i juni 1977 betänkandet (SOU 1977:31) Studiestöd – Alternativa utvecklingslinjer. En redogörelse för gällande ordning samt en sammanställning av utredningens förslag rörande 18–19-åringar bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som bilaga 1.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av statskontoret, statistiska centralbyrån (SCB), riksrevisionsverket (RRV), riksskatteverket (RSV), riksförsäkringsverket (RFV), utredningen (S 1977:10) om ADB inom den allmänna försäkringen (ALLFA), socialstyrelsen, bostadsstyrelsen, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), centrala studiestödsnämnden (CSN), skolöverstyrelsen (SÖ), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), statens invandrarverk, institutet för social forskning, familjelagssakkunniga (Ju 1970:52), datalagsstiftningskommittén (Ju 1976:05) (DALK), socialpolitiska samordningsutredningen (S 1975:02), 1976 års kommunalekonomiska utredning (Fi 1976:06) (KEU-76), 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974:04) (LUT 74), forskarutbildningsutredningen (U 1974:06), utredningen (U 1975:14) om studiedokumentation och statistik för högskolan

¹ Johnny Andersson, ordförande, Ingrid Diesen, Hans Fogelström, Pär Granstedt, Doris Håvik, Ulf W. Lundin, Eva Nilsson-Schütze, Sten Westerberg, Uno Westerlund och Bengt Wiklund.

(STUDOK), folkbildningsutredningen (U 1975:19), gymnasieutredningen (U 1976:10), sysselsättningsutredningen (A 1974:02), byråkratiutredningen (Kn 1976:05) och datainspektionen. Vidare har yttranden avgetts av Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Centralorganisationen SACO/SR, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Riksförbundet Hem och Skola (RHS), Sveriges Förenade Studentkårer (SFS), Elevförbundet, Folkbildningsförbundet, Sveriges elevers centralorganisation (SECO), Sveriges folkhögskoleelevers förbund (SFEF), Sveriges sjuksköterskeelevers förbund (SSEF), Centerns ungdomsförbund (CUF), Folkpartiets ungdomsförbund (FPU), Moderata ungdomsförbundet (MUF), Kommunistisk ungdom (KU), Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU), Svenska Kvinnors vänsterförbund (SKV), Centerns kvinnoförbund (CKF), Folkpartiets kvinnoförbund (FPK), Moderata samlingspartiets kvinnoförbund (MSKF), Liberala studentförbundet, Fria Moderata studentförbundet (FMSF), Kommunistiska högskoleföreningen, Fredrika Bremerförbundet, Hyresgästernas riksförbund, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag, Svenska rikshyggan och Sveriges skolkuratorers förening.

Dessutom har yttranden avgetts av Umeå studentkår, Arkitektförbundet, Svenska civilekonomföreningen, Sveriges civilingenjörssförbundet, gymnasiekuratorer inom Örebro län, Statens skola för vuxna i Härnösand, Teknologsammanslutningen vid Lunds tekniska högskola, Elevkåren vid sociala linjen i Umeå, Örebro studentkår, Försäkringskasseförbundet, Högskolan för lärarutbildningar – förskollärlinjen, institutionen i Stockholm –, Skolkuratorer inom kommunal vuxenutbildning och Landstinget i Uppsala, Studentkåren vid socialhögskolan i Stockholm, Svenska föreningen för studie- och yrkesvägledning, Elevkåren vid kommunala vuxenutbildningen i Luleå, Samarbetsorganisationen för Sveriges vuxenstuderande (SOSVUX), Elevsektionen på Tekniska högskolans arkitektursektion i Stockholm, Organisationskommittén (U 1970:60) för högre musikutbildning (OMUS) och Pajala kommun. En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till regeringsprotokoll i detta ärende som bilaga 2.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1979/80 har centrala studiestödsnämnden (CSN) tagit upp frågan om ett förbättrat studiestöd till 18–19-åringar och lagt fram ett förslag som i vissa avseenden avviker från studiestödsutredningens förslag. CSN:s förslag bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som bilaga 1.

I skrivelse den 8 december 1978 till CSN har utbildningsdepartementet givit CSN i uppdrag att utreda möjligheterna att decentralisera handläggningen av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel till 18–19-åringar samt beräkna kostnaderna för en sådan hantering. Förslag från CSN inkom till regeringen den 12 januari 1979 och bör fogas till regeringsprotokoll i detta ärende som bilaga 1.

I prop. 1978/79:100 bil. 12, s. 665 anförde jag att jag ansåg det motiverat att, redan innan studiestödsutredningen avslutat sitt arbete och ställning kunde tas till samtliga förslag, med förtur behandla förslagen rörande 18–19-åringar. Jag aviserade också att jag avsåg att återkomma till regeringen med förslag om att förelägga riksdagen vid innevarande riksmöte en proposition i denna fråga. Jag anhåller nu att få ta upp denna fråga.

2 Föredragandens överväganden

Gränsdragningen mellan studiehjälps- och studiemedelssystemen

Det studiesociala systemet är uppdelat i huvudsakligen tre olika stödformer—studiehjälp, studiemedel och särskilt vuxenstudiestöd. Det särskilda vuxenstudiestödet berörs inte av de förslag som jag i det följande lägger fram. Jag kommer därför inte att fortsättningsvis behandla detta stöd.

Det avgörande skälet till nyssnämnda uppdelning mellan studiehjälp och studiemedel är de skillnader i olika studerandekategoriernas ekonomiska situation som normalt föreligger. Den viktigaste skillnaden är betingad av om eleven tillhör föräldraekonomin eller inte. Det administrativt enklast användbara kriteriet vid bedömningen av om eleven tillhör föräldraekonomin eller inte har ända sedan nuvarande studiesociala system infördes varit elevens ålder. Fram till år 1974 har gränsen mellan studiehjälps- och studiemedelssystemen sammanfallit med myndighetsåldern. Därefter har myndighetsåldern sänkts till 18 år, medan gränsen mellan de studiesociala systemen legat kvar vid 20 år. Detta förhållande har kritiserats, framför allt från elevhåll. Kritiken har framför allt riktat in sig på det förhållandet att 18–19-åriga och således myndiga elever i gymnasial utbildning, som brutit sig loss från föräldraekonomin, saknar möjligheter att själva finansiera sina gymnasiala studier. Kritiken har växt i styrka i takt med att antalet myndiga elever i gymnasial utbildning som lämnat föräldrahemmet successivt har ökat under senare år.

Enligt min mening är det nu uppenbart att nuvarande studiesociala system inte i tillräcklig utsträckning förmår tillgodose behoven hos denna, i stor utsträckning nya, studerandekategori. Jag kommer därför i det följande att föreslå sådana förändringar som möjliggör för dessa elever att, oberoende av föräldraekonomin, själva finansiera sina studier. Jag vill emellertid först något beröra de principer och mål som hittills har gällt och enligt min mening även framdeles bör gälla för studiehjälpssystemet och dess avgränsning gentemot studiemedelssystemet.

Målet för studiehjälpen är alljämt att den skall ingå som ett led i samhällets utbildningspolitik. Studiehjälpen skall vara ett stöd i strävandena att inom ramen för skolororganisationen bereda alla ungdomar, oavsett social och ekonomisk bakgrund och oavsett bostadsort, möjligheter till den utbildning för vilken de har förutsättningar och intresse. Samtidigt utgör stu-

diehjälp en del av samhällets stöd till barnfamiljerna. Tillsammans med andra åtgärder inom familje- och skattepolitikens områden skall den bidra till att utjämna kostnaderna för barnens uppfostran och utbildning.

Vidare bör fortfarande den principen gälla att ungdomsstudier på gymnasial nivå skall kunna genomföras utan att den studerande skall behöva skuldsätta sig i någon nämnvärd omfattning. Ytterligare en viktig princip är att gränsdragningen mellan studiehjäls- och studiemedelssystemen skall vara lätt att administrera och enkel att förstå för den enskilde eleven.

I direktiven till studiestödsutredningen anförde dåvarande chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Zachrisson, att en utgångspunkt för utredningens översyn av det studiesociala systemet skulle vara att det även i framtiden borde finnas ett särskilt stöd till de yngre eleverna i gymnasial utbildning samt ett särskilt stöd till högskolestuderande. Dessa båda stöd borde, enligt direktiven, skilja sig åt vad gäller den totala nivån, vilket hänger samman med att de studerandes ekonomiska situation är olika vid gymnasie- resp. högskolestudier. Yngre elever i gymnasial utbildning är normalt beroende av föräldrarnas ekonomi och har endast undantagsvis försörjningsbörda. Det motsatta förhållandet råder vanligtvis för högskolestuderande.

Utifrån bl.a. denna utgångspunkt har studiestödsutredningen i betänkandet (SOU 1977:31) Studiestöd – Alternativa utvecklingslinjer utförligt diskuterat för- och nackdelar med olika framtida gränsdragningar mellan studiehjäls- och studiemedelssystemen. I sina överväganden har utredningen ansett att framför allt följande två principer bör läggas till grund för en framtida gränsdragning. För det första bör myndighetsåldern utgöra den gräns efter vilken det skall vara möjligt att med hjälp av det statliga studie-stödet själv finansiera sina studier. För det andra bör de ungdomar som kommer från hem med svag ekonomi inte behöva skuldsätta sig, i vart fall inte i högre utsträckning än i dag, för att skaffa sig en gymnasial utbildning. Med ledning av bl.a. dessa principer har utredningen föreslagit att gränsen mellan studiehjäls- och studiemedelssystemen även i framtiden dras vid 20 års ålder, men att myndighetsåldern ändå får utgöra den gräns efter vilken den studerande får lyfta så stort sammantaget stöd att det räcker för att på egen hand finansiera studierna.

I likhet med det övervägande antalet av remissinstanserna delar jag de principiella bedömningar som ligger till grund för utredningens förslag om den framtida gränsdragningen mellan de båda studiesociala systemen. De förslag utredningen har diskuterat i det nyss nämnda betänkandet avser långsiktiga förändringar av det studiesociala stödet. Även gränsdragningen mellan studiehjäls- och studiemedelssystemen måste ses i ett sådant längre perspektiv.

Omedelbara åtgärder för 18–19-åringar

I avvaktan på ett slutgiltigt förslag från studiestödsutredningen anser jag, i likhet med utredningen, att det är nödvändigt att föreslå omedelbara

åtgärder för 18–19-åringar i gymnasial utbildning. Dessa bör gälla till dess ställning kan tas till de förslag till den framtida utformningen av det studiesociala stödet som utredningen senare kommer att presentera.

Studiestödsutredningens förslag till provisoriska regler för 18–19-åringar, som finns utförligt redovisade i bilaga 1, går i korthet ut på att myndiga elever i gymnasial utbildning ges rätt att inom studiehjälpssystemets ram låna, omräknat till dagens penningvärde, maximalt 13 500 kr. per läsår. De elever som dessutom uppbär de inkomst- och behovsprövade tilläggen skulle då, tillsammans med studiebidraget, komma upp till ett totalbelopp som ungefär motsvarar vad som maximalt kan utgå i studiemedel. Rätten till de återbetalningspliktiga studiemedlen skulle, för de elever som har flyttat hemifrån, prövas endast mot den egna inkomsten, medan den däremot för de elever som bor kvar hos sina föräldrar skulle prövas även i förhållande till föräldrarnas ekonomi på samma sätt som i dag i studiehjälpssystemet.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har tillstyrkt utredningens förslag med den viktiga skillnaden att de återbetalningspliktiga studiemedlen enligt CSN bör utgå utan prövning mot föräldraekonomin för samtliga elever oavsett om de har flyttat hemifrån eller inte. Jag är inte beredd att tillstyrka en sådan utvidgning av reformen.

Utredningens förslag tillgodoser enligt min mening i och för sig väl de principiella krav som rimligen kan ställas. En nackdel med studiestödsutredningens förslag är emellertid att det innebär att det studiesociala regelsystemet ytterligare kompliceras. En rad kompletterande bestämmelser behöver införas i studiestödslagen och studiestödsförordningen. En annan brist med förslaget är att det för merparten av dem som flyttat hemifrån, dvs. de som inte erhåller inkomst- och behovsprövat tillägg utan endast studiebidrag, inte medger ett totalbelopp som ligger i nivå med studiemedlen utan ca 3 000 kr. lägre. De elever å andra sidan som uppbär nu nämnda tillägg och som dessutom får inackorderingstillägg och fria hemresor skulle enligt utredningens förslag komma upp i ett totalbelopp som överstiger studiemedelssystemets maximibelopp med ca 3 000 kr. Nu nämnda skillnader i stödnivån till de 18–19-åringar som flyttat hemifrån men som kvarstår i studiehjälp resp. till de elever som är något år äldre och således tillhör studiemedelssystemet torde vara svåra att motivera.

För egen del vill jag därför förorda en något annorlunda teknisk utformning av förslaget än vad utredningen har valt.

Utan att föregripa ett ställningstagande till utredningens slutliga förslag till hur de studiesociala systemen bör utformas och hur gränsen dem emellan bör dras i framtiden förordar jag att 18–19-åringar i gymnasial utbildning som stadigvarande har flyttat från föräldrahemmet och som har brutit den ekonomiska gemenskapen med föräldrarna t.v. ges rätt att gå över till studiemedelssystemet om de själva så önskar. Genom övergången till studiemedelssystemet kommer dessa elever automatiskt att bedömas som

fristående från föräldraekonomin och härigenom ges möjligheter att själva finansiera sina studier. Några särskilda bestämmelser för dessa elever är därvid inte nödvändiga. De regler som i dag gäller för studiemedel kommer fullt ut att gälla också de 18–19-åringar som väljer att gå över till studiemedelssystemet. De elever som anser sig tillhöra föräldraekonomin bör, oavsett om de bor hemma eller inte, alltid ha rätt att kvarstå i studiehjälpssystemet upp till 20 års ålder. De elever som, trots att de har flyttat hemifrån, ändå kan ha skäl att vilja tillhöra studiehjälpssystemet är självfallet de som kommer från hem med svag ekonomi och som uppbär de inkomst- och behovsprövade tilläggen. För dessa skulle en ovillkorlig övergång till studiemedelssystemet innebära att de skulle kunna gå miste om betydande bidragsförmåner, samtidigt som de skulle tvingas skuldsätta sig i motsvarande mån. För att inte studiemedlens avsevärt högre totalbelopp skall locka till onödigt skuldsättning genom att elever ser sig tvingade att gå över till studiemedelssystemet för att kunna finansiera sina studier, förordar jag därför samtidigt att de återbetalningspliktiga studiemedel som finns i studiehjälpen höjs för 18–19-åringar från nuvarande maximalt 5 000 kr. per läsår till maximalt 10 000 kr. per läsår. Rätten till dessa återbetalningspliktiga studiemedel bör prövas mot föräldrarnas ekonomi enligt de regler som gäller i dag. Utöver den nu nämnda höjningen av de återbetalningspliktiga studiemedlen i studiehjälpen medför mitt förslag inga ändringar för de 18–19-åringar som väljer att tillhöra studiehjälpssystemet.

Genom att det förslag jag nu förordar är utformat så att ifrågavarande elever under vissa förutsättningar ges möjlighet att välja att gå över till studiemedelssystemet men alltid har rätt att stå kvar i studiehjälpssystemet om det är förmånligare i det enskilda fallet, så får de del av inte bara de bidragsförmåner som i dag kan utgå i studiehjälpen utan också de eventuella förbättringar som kan komma att genomföras framdeles.

Enligt studiestödsutredningens förslag skulle även de elever som flyttat hemifrån och brutit med föräldraekonomin ha rätt att erhålla resettillägget inom studiehjälpen för dagliga resor mellan bostad och skola. I det förslag jag nu förordar bortfaller denna förmån. I likhet med utredningen anser inte heller jag att det är motiverat att de elever som har flyttat hemifrån skall ha rätt till inackorderingstillägg. De elever som berörs härav kan emellertid enligt min mening anses kompenserade genom det högre totalbelopp som de får tillgång till genom övergången till studiemedelssystemet. De jämfästs också i dessa sammanhang med övriga studiemedelstagare.

För att en elev skall kunna bedömas som fristående från föräldraekonomin och således ha rätt att gå över till studiemedelssystemet anser jag, i likhet med utredningen, att det bör krävas att eleven har flyttat hemifrån och stadigvarande har annan bostad än föräldrarna. För att avgöra om eleven stadigvarande har flyttat hemifrån har utredningen föreslagit att eleven vid tiden för ansökan om studiestöd skall vara kyrkobokförd under annan adress än föräldrarna. De remissinstanser som berört frågan om vad som

bör krävas för att elevens faktiska boendeförhållande skall anses styrkt har samtliga ställt sig negativa till kyrkobokföringen som kriterium. CSN menar t.ex. att många som definitivt flyttat hemifrån ändå under avsevärd tid fortsätter att vara kyrkobokförda på föräldrarnas adress, medan det omvänt händer att inackorderade elever låter kyrkobokföra sig på inackorderingsadressen trots att de bara vistas där under studietid men övriga tider i föräldrahemmet. RRV menar för sin del att det är svårt för myndigheter att kontrollera att uppgiven kyrkobokföringsadress är korrekt och att man får räkna med "vissa fall av skenskrivningar".

Som jag inledningsvis anført är uppdelningen mellan studiehjälps- och studiemedelssystemen betingad av de olika ekonomiska situationer som eleven befinner sig i beroende på om eleven tillhör föräldraekonomin eller inte. De elever som ingår i föräldragemenskapen bör så långt möjligt tillhöra studiehjälpsystemet och de elever som har frigjort sig därifrån studiemedelssystemet. Det är enligt min mening viktigt att denna gränsdragning upprätthålls. Det gäller därför att finna ett så säkert och samtidigt administrativt hanterligt system härför som möjligt. Med hänsyn till vad remissinstanserna anført är jag inte beredd att förorda utredningens förslag om att lägga kyrkobokföringen till grund för bedömningen om eleven verkligen flyttat hemifrån. Jag vill i stället förorda att en försäkran i samband med ansökan om studiestöd från den studerande skall läggas till grund för denna bedömning. Denna försäkran kommer också att utgöra grunden för ett eventuellt återkrav i det fall det i efterhand visar sig att studiemedlen uppburits felaktigt. En sådan försäkran från den studerande bör enligt min mening kompletteras med ett intyg, utlåtande eller dylikt från någon utomstående som har möjlighet att bedöma elevens situation t.ex. skolkurator eller studierektor. För att inte onödigtvis försvåra den administrativa handläggningen är det vidare enligt min mening inte möjligt att låta eleven byta stödform under pågående termin. Den stödform som eleven valt i sin ansökan får således behållas hela terminen. Den risk för utbetalning av både studiehjälp och studiemedel för samma tidsperiod som kan föreligga, bör kunna elimineras genom att ansökningsförfarandet för de 18–19-åringar som valt studiemedel samordnas med ansökningsförfarandet för studiehjälp på så sätt att även ansökan från dessa elever om studiemedel inges till skolan. Det bör ankomma på regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, CSN att utfärda närmare bestämmelser i dessa frågor.

Jag beräknar merutgifterna för det förslag till förbättrat studiestöd till 18–19-åringar i gymnasial utbildning som jag nu har förordat till totalt 82 milj. kr. för budgetåret 1979/80. De ökade utgifterna avser återbetalningspliktiga studiemedel och belastar således i sin helhet anslaget Studiemedelsfonden.

Handläggning av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel

CSN har i skrivelse den 12 januari 1979 till regeringen lämnat förslag till en decentralisering av handläggningen till studiemedelsnämnderna av an-

sökningar om återbetalningspliktiga studiemedel till s.k. yngre elever. CSN har i sitt förslag utgått från att förbättringarna för 18–19-åringarna skulle ske inom studiehjälpssystemets ram. Jag har nu förordat att myndiga elever som flyttat hemifrån ges rätt att gå över till studiemedelssystemet. Mitt förslag ändrar delvis på förutsättningarna för en sådan decentralisering.

Ansökningar om studiemedel handläggs i dag av studiemedelsnämnderna. Ansökningar från de 18–19-åringar i gymnasial utbildning som väljer att gå över till studiemedelssystemet kommer därför automatiskt att handläggas av studiemedelsnämnderna. Några ändringar i rutinerna vad gäller denna studerandekategori krävs således inte.

Ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel till yngre elever som tillhör studiehjälpssystemet handläggs i dag av CSN. Jag anser, liksom CSN, att skälen för en decentralisering av denna handläggning är starka. Jag vill särskilt betona vikten av att beslutsfattandet genom en decentralisering flyttas närmare de studerande samt att CSN kan koncentrera sin verksamhet på övergripande studiesociala arbetsuppgifter. Jag är emellertid inte nu beredd att tillstyrka en sådan decentralisering. Enligt min mening bör effekterna av de nu föreslagna förbättringarna i stödet till 18–19-åringar i gymnasial utbildning kunna bedömas innan ställning tas till en decentralisering. Handläggningen av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel inom studiehjälpssystemet bör således t.v. ligga kvar på CSN. Jag förutsätter att CSN, så fort någon erfarenhet kan dras av föreslagna förändringar, återkommer till regeringen i frågan. Jag avser att ta upp CSN:s förslag om en decentraliserad handläggning till förnyad prövning i ett senare sammanhang.

CSN har beräknat resursbehovet för en decentraliserad handläggning av samtliga ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel till yngre elever i gymnasial utbildning till mellan 3,5 och 6,5 tjänster i hF 11. Det är enligt min mening av stor vikt att de handläggningstider som under hösten 1978 uppnåts vid studiemedelsnämnderna kan bibehållas. Det är därför nödvändigt att nämnderna tillförs resurser som svarar mot den ökade arbetsbelastning som blir följden av det förslag jag nu förordat. Jag kommer därför senare att föreslå regeringen att medge att anslaget Centrala studiestödsnämnden m.m. för budgetåret 1979/80 får överskridas med 250 000 kr. för handläggningen vid studiemedelsnämnderna av ansökningar om studiemedel från 18–19-åringar i gymnasial utbildning.

De förslag till förbättrat studiestöd till 18–19-åringar i gymnasial utbildning jag nu förordat bör genomföras den 1 juli 1979 och kräver att 4 kap. 2 § ändras och att nya bestämmelser införs i 3 kap. 1 a § och 4 kap. 2 a § studiestödslagen (1973:349). Ett inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till dessa bestämmelser bör fogas till detta protokoll.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),
2. i övrigt godkänna de riktlinjer för det förbättrade studiestöd till 18–19-åringar i gymnasial utbildning som jag har förordat i det föregående,
3. till *Studiemedelsfonden*, utöver vad regeringen föreslagit i prop. 1978/79:100 bil. 12, anvisa ett investeringsanslag av 82 000 000 kr.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden lagt fram.

*Bilaga 1***Gällande ordning**

Det studiesociala systemet omfattar tre huvudområden, studiehjälp till yngre elever i gymnasial utbildning, studiemedel till äldre elever och studerande i högskola samt vuxenstudiestöd till vuxna med kort grundutbildning och flerårig yrkeserfarenhet.

Bestämmelser om det studiesociala systemet finns införda i studiestöds-lagen (1973:349, ändrad senast 1978:935) samt studiestödsförordningen (1973:418, ändrad senast 1978:936).

Studiehjälpen utgår i form av studiebidrag, som är ett generellt bidrag, rese- och inackorderingstillägg som utgår till elever med kostnader för dagliga resor eller inackordering samt inkomst- och behovsprövat tillägg som utgår efter prövning gentemot föräldrarnas ekonomi.

Studiehjälpen utgår för läsåret 1979/80 med följande belopp.

Stödform	Belopp 1979/80
Förlängt barnbidrag	208 kr./mån
Studiebidrag	208 kr./mån
Resetillägg	130–325 kr./mån
Inackorderingstillägg	285 Kr./mån
Inkomstprövat tillägg	125 kr./mån
inkomstgräns	38 000 kr./år
Behovsprövat tillägg	200 kr./mån
inkomstgräns	45 000 kr./år

Efter prövning gentemot egen och maka/makes eller vad gäller ogifta studerande föräldrarnas ekonomi kan också återbetalningspliktiga studiemedel utgå med högst 5 000 kr. per läsår.

Studiemedlen är indexreglerade och består av en bidragsdel och en återbetalningspliktig del. Dessutom kan ett särskilt barntillägg utgå.

Vårterminen 1979 uppgår maximala studiemedel för heltidsstudier under ett läsår (9 mån) till 17 640 kr. varav 2 178 kr. är bidrag. Barntillägg utgår med 3 150 kr. per barn.

Studiestödsutredningens förslag till provisoriska bestämmelser för 18–19-åringar

Gränsdragningen mellan studiehjälps- och studiemedelssystemen

Utredningen konstaterar i sitt betänkande att regering och riksdag, under den tid som har gått sedan de studiesociala stöden tillkom i början av 1960-talet, vid en rad tillfällen tagit upp frågan om vilka principer som skall gälla för gränsdragningen i det studiesociala systemet. Utgångspunkten har vid varje tillfälle varit att det är nödvändigt med någon form av differentiering av studiestödet eftersom vissa elever tillhör föräldraekonomin, medan andra själva finansierar sina studier. Vid samtliga tillfällen har den studerandes ålder ansetts som det lämpligaste kriteriet för att bedöma om han normalt skall anses tillhöra föräldrarnas ekonomiska hushållning eller inte.

Utredningen menar att två principer därvid har varit vägledande. Enligt den ena principen bör huvuddelen av de elever som bedriver gymnasiala

studier tillhöra samma studiesociala system. Främst praktiska skäl har talat för en sådan differentiering efter skolform. Enligt den andra principen bör en gränsdragning mellan de båda studiesociala systemen eftersträvas, som är så enkel att administrera som möjligt.

Den gräns, som i överensstämmelse med dessa principer, har dragits mellan de båda studiesociala systemen har ända fram till år 1974 kommit att sammanfalla med myndighetsåldern. Därefter har myndighetsåldern sänkts till 18 år och gränsen mellan de studiesociala systemen bibehållits vid 20 år.

Studiestödsutredningen diskuterar tre olika förslag till gränsdragning i det framtida studiesociala systemet. Dessa förslag är:

1. Studiehjälp till 18 år, därefter studiemedel.
2. Studiehjälp till 18 år, därefter ett nytt särskilt studiesocialt stöd för 18–19-åringar, därefter studiemedel.
3. Studiehjälp till 20 år, därefter studiemedel.

Studiestödsutredningen diskuterar utförligt för- och nackdelar med de nämnda förslagen till framtida gränsdragning.

Utredningen menar att framför allt två principer bör läggas till grund för den framtida gränsdragningen. För det första bör myndighetsåldern utgöra den gräns efter vilken det skall vara möjligt att – med hjälp av det statliga understödet – själv finansiera sina studier. För det andra bör de ungdomar som kommer från hem med svag ekonomi inte behöva skuldsätta sig, i varje fall inte i högre utsträckning än i dag, för att skaffa sig en gymnasial utbildning.

Med ledning av bl.a. dessa principer föreslår utredningen att gränsen mellan studiehjälps- och studiemedelssystemen även i fortsättningen dras vid 20 år. Utredningen föreslår emellertid samtidigt att myndighetsåldern får utgöra den gräns i studiehjälpssystemet vid vilken den studerande får lyfta så stort sammantaget studiesocialt stöd att det räcker för att på egen hand finansiera studierna. Samma maximala understöd som studiemedelssystemet bör således kunna utgå till den som har fyllt 18 år.

Förslag till omedelbara åtgärder för 18–19-åringar

Utredningen förordar således att myndiga ungdomar i gymnasiala studier själva skall kunna finansiera sina studier inom studiehjälpssystemet.

De alternativa principförslag om mer långsiktiga förändringar av det studiesociala stödet som utredningen lägger fram bör enligt utredningens mening inte hindra ett omedelbart genomförande av nyss nämnda princip.

Utredningen föreslår därför att den som har fyllt 18 år och bedriver gymnasiala studier skall få rätt att utnyttja de återbetalningspliktiga studiemedlen i studiehjälpssystemet i den utsträckning som behövs för att dessa tillsammans med studiebidraget och tilläggen skall ge ett understöd som i stort sett motsvarar det högsta beloppet inom studiemedelssystemet.

Utredningen har övervägt möjligheten att låta den nämnda provisoriska regeln gälla alla 18–19-åringar som bedriver gymnasiala studier. En sådan regel skulle bl.a. vara lätt att administrera. Den skulle emellertid enligt utredningen snabbt kunna leda till kraftigt ökade statsutgifter för studiesociala ändamål utan att detta föregåtts av en samlad prioritering av olika angelägna åtgärder inom understödsområdet. Utredningen har därför stannat för att förorda att endast de 18–19-åringar som har flyttat hemifrån får utnyttja de återbetalningspliktiga medlen i den utsträckning som utredningen anger. De återbetalningspliktiga medlen prövas således för denna grupp inte mot föräldraekonomin. För att en sådan regel inte skall komma

att påverka 18–19-åringar att flytta hemifrån bara för att själva kunna finansiera sina studier, föreslår utredningen emellertid samtidigt att även de 18–19-åringar som bor kvar i föräldrahemmet skall kunna få utnyttja de återbetalningspliktiga studiemedlen på detta sätt, men att därvid, liksom i dag, prövning sker mot föräldrarnas ekonomi.

För att elev skall ha rätt att bedömas fristående från föräldraekonomin när det gäller återbetalningspliktiga studiemedel bör krävas, att denne stadigvarande har flyttat hemifrån och har annan bostad än föräldrarna. Ur administrativ synpunkt är det angeläget att finna ett enkelt kriterium för detta. Det bör därför krävas att eleven vid tidpunkten för ansökan om återbetalningspliktiga studiemedel är kyrkobokförd under annan adress än föräldrarna.

Elev som flyttat hemifrån och som önskar bli bedömd fristående från föräldrarna, när det gäller de återbetalningspliktiga studiemedlen, bör enligt utredningen inte kunna få inackorderingstillägg. Inackorderingstillägget är geografiskt betingat med hänsyn till föräldrahemmets läge i förhållande till skolan. När eleven flyttat hemifrån saknas grunden för detta tillägg. Utredningen anser det inte heller befogat att medge rätt till fria hemresor för sådan elev.

I det fall eleven under studietiden nödgas betala hyra för bostad såväl på den ordinarie bostadsorten som på studieorten, bör enligt utredningens förslag extra återbetalningspliktiga studiemedel kunna utgå i likhet med vad som tillämpas inom studiemedelssystemet.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) handlägger nu ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel samt behovsprövat tillägg till yngre elever i gymnasiala studier, dvs. elever som är högst 19 år. Skolstyrelsen prövar rätten till studiebidrag jämte andra tillägg än behovsprövat tillägg. Utredningen föreslår att CSN också i fortsättningen handhar prövningen av rätten till återbetalningspliktiga studiemedel.

Av administrativa skäl är det angeläget att schablonisera reglerna för beräkning av återbetalningspliktiga studiemedel till 18–19-åringar. I annat fall uppstår behov av omfattande kontakter mellan skolstyrelserna och CSN för att få fram t.ex. uppgifter om vilka bidrag som beviljats i ett enskilt fall. Detta skulle i sin tur medföra avsevärt förlängda väntetider för beslut om studiestödet.

Utredningen konstaterar att basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring för maj 1977 är 11 100 kr. Beräknat på detta basbelopp blir studiemedlen för nio månaders studier 15 540 kr. I studiebidrag, inkomstprövat tillägg och behovsprövat tillägg kan till de s.k. yngre eleverna i gymnasial utbildning utgå högst 3 600 kr. enligt de belopp som gäller fr.o.m. den 1 juli 1977 (1 575 + högst 675 + högst 1 350 kr.). För att studiestödet till 18–19-åringar i maximalfallet skall uppgå till nämnda belopp fordras att de återbetalningspliktiga studiemedlen uppgår till ca 12 000 kr. För merparten av eleverna utgår dock endast studiebidrag med 1 575 kr. för nio månaders studier.

Skäl talar enligt utredningen för att den totala stödramen inom de provisoriska reglerna för merparten av eleverna läggs 2 000 kr. under det maximala studiemedelsbeloppet eller således vid 13 600 kr. med ett basbelopp på 11 000 kr. I återbetalningspliktiga studiemedel utgår då högst 12 000 kr. Detta innebär att det totala stödbeloppet för de mest behövande eleverna, nämligen de som uppbär såväl högsta inkomstprövat tillägg som behovsprövat tillägg ändå blir lika stort som för äldre elever i gymnasial utbildning samt elever i eftergymnasial utbildning.

För elever som har minst sex kilometer till skolan tillkommer resetillägg i vanlig ordning. För elever som inte flyttat hemifrån och är i behov av inackordering på skolorten, och för vilka de återbetalningspliktiga studiemedlen skall prövas mot föräldrarnas ekonomi, tillkommer inackorderingstillägg.

Behovsprövningen av de återbetalningspliktiga studiemedlen till elever som flyttat hemifrån bör ske enligt samma regler som gäller inom studiemedelssystemet.

När det gäller elever som bor hemma bör enligt utredningens förslag den nedre gränsen för det ekonomiska underlaget för behovsprövningen höjas från nuvarande 38 000 till 45 000 kr.

Utredningen visar med några exempel effekterna av de föreslagna reglerna.

Avser såväl elev som
flyttat hemifrån som
elev som bor hemma

1 Studiebidrag	1 575	4 Studiebidrag	1 575
Återbetalnings-		Inkomstprövat	
pliktiga stu-		tillägg, högst	675
diemedel, högst	12 000	Behovsprövat	
Kr. 13 575		tillägg	1 350
		Återbetalnings-	
2 Studiebidrag	1 575	pliktiga studie-	
Inkomstprövat		medel, högst	12 000
tillägg, högst	675	Resetillägg,	
Återbetalnings-		högst	2 295
pliktiga studie-		Kr. 17 895	
medel, högst	12 000		
Kr. 14 250		Avser elev som bor hemma	
		men som är inackorderad	
3 Studiebidrag	1 575	på skolorten	
Inkomstprövat			
tillägg, högst	675	Studiebidrag	1 575
Behovsprövat		Inkomstprövat	
tillägg	1 350	tillägg, högst	675
Återbetalnings-		Behovsprövat till-	
pliktiga studie-		lägg	1 350
medel, högst	12 000	Återbetalnings-	
Kr. 15 600		pliktiga studie-	
		medel, högst	12 000
		Inackorderings-	
		tillägg	2 070
		Kr. 17 670	

Fria hemresor tillkommer

Har eleven flyttat hemifrån sker behovsprövning av de återbetalningspliktiga studiemedlen mot elevens egen inkomst och förmögenhet samt, i förekommande fall, mot makes/jämställds inkomst och förmögenhet. Har eleven inte flyttat hemifrån sker behovsprövningen av de återbetalnings-

pliktiga studiemedlen mot elevens och hans föräldrars inkomst och förmögenhet.

När det gäller inkomstprövat och behovsprövat tillägg sker en prövning i förhållande till elevens och föräldrarnas ekonomi oavsett om eleven flyttat hemifrån eller inte.

Utredningen har beräknat kostnaderna för reformen till 56 milj. kr. Till grund för beräkningarna har legat antagandet att ca 4 000 18–19-åringar lämnat föräldrahemmet och utnyttjar den återbetalningspliktiga delen med i genomsnitt 90 procent av maximalt belopp. Till grund för beräkningarna har vidare legat antagandet att ca 3 000 18–19-åringar som bor i föräldrahemmet kommer att utnyttja i genomsnitt 50 procent av maximalt belopp. Reformen bör enligt utredningen kunna genomföras den 1 juli 1978.

Centrala studiestödsnämndens förslag om förbättrat studiestöd till yngre elever

Centrala studiestödsnämnden (CSN) tar i sin anslagsframställning för budgetåret 1979/80 upp studiestödsutredningens förslag om förbättrat studiestöd till yngre elever.

CSN framhåller det angelägna i att studiestödet för 18–19-åringar i gymnasial utbildning förbättras. CSN kan emellertid inte tillstyrka utredningens förslag till provisoriska regler. Bl.a. menar CSN att ett genomförande av utredningens förslag skulle medföra mycket administrativt krångel. Vidare skulle vissa studerande frestas att flytta från föräldrahemmet enbart för att få möjlighet att på egen hand finansiera sina studier.

CSN föreslår i stället, i överensstämmelse med sitt remissyttrande över studiestödsutredningens betänkande, att alla myndiga elever i gymnasial utbildning får rätt att utan prövning mot föräldrarnas ekonomi utnyttja återbetalningspliktiga studiemedel (således oavsett om de flyttat hemifrån eller bor kvar i föräldrahemmet) samt att studiebidrag och tillägg till studiebidraget utgår enligt nu gällande principer (inackorderingstillägg skall således kunna beviljas även om den studerande är kyrkobokförd under annan adress än föräldrarna).

Vid ett genomförande av en reform enligt utredningens förslag den 1 juli 1979 beräknar CSN att kostnaden för återbetalningspliktiga studiemedel till 18–19-åringar kommer att uppgå till 84,4 milj. kr. Till grund för beräkningen har CSN använt samma antaganden om studerandeantal och utnyttjandegrad som studiestödsutredningen. Liksom utredningen har CSN utgått från att den totala stödramen inom de provisoriska reglerna läggs 2 000 kr. under det maximala studiemedelsbeloppet. CSN har vidare räknat med att studiemedel utgår med 150 % av basbeloppet. Vid ett antaget basbelopp på 13 500 kr. och med oförändrat belopp i studiebidrag (188 kr./mån) innebär det att högst 16 550 kr. utgår i återbetalningspliktiga studiemedel.

Vid ett genomförande av CSN:s förslag beräknar CSN utgiften för återbetalningspliktiga studiemedel till 18–19-åringar under 1979/80 till 125,5 milj. kr. Till grund för beräkningen ligger följande antaganden.

Studiemedel utgår med maximalt 150 % av basbeloppet, dvs. 20 250 kr./läsåår vid ett antaget basbelopp på 13 500 kr. Med hänsyn till bl.a. de föreslagna förstärkningarna av tilläggen inom studiehjälpen bör den totala stödramen kunna läggas betydligt mer än 2 000 kr. under maximala studiemedelsbeloppet. CSN har här räknat med att stödramen inom de provisoriska reglerna läggs 5 750 kr. under studiemedelsbeloppet. De mest behövande kommer även med CSN:s förslag ändå att totalt erhålla ungefär

samma studiestödsbelopp som det maximala studiemedelsbeloppet. Med oförändrat belopp i studiebidrag (188 kr./mån) kommer högst 13 800 kr. att utgå i återbetalningspliktiga studiemedel till 18–19-åringar enligt CSN:s förslag. CSN har i beräkningarna utgått från samma antaganden om utnyttjandegrad som studiestödsutredningen och samma antagande om antal studerande som flyttat från föräldrahemmet.

I likhet med studiestödsutredningen bedömer CSN det som osannolikt att särskilt många föräldrar kommer att låta sina barn skuldsätta sig för gymnasiala studier. Flertalet föräldrar kommer troligen liksom hittills att fortsätta att bidra till 18–19-åringarnas underhåll under det att de fullbordar de gymnasiala studierna. Mot den bakgrunden beräknar CSN att ca 25 % av berörda ungdomar, dvs. ca 15 000 kommer att utnyttja lånemöjligheten. Om ca 4 000 av dem antas ha flyttat hemifrån återstår således 11 000 som kan antas utnyttja i genomsnitt 50 % av maximalt lånebelopp.

Med den av CSN föreslagna höjningen av beloppet i återbetalningspliktiga studiemedel för 16–17-åringar kan den utgiften beräknas till 6,8 milj. kr. för petiäbudgetåret. Den sammanlagda utgiften för återbetalningspliktiga studiemedel till yngre elever i gymnasial utbildning blir då $125,5 + 6,8 = 132,3$ milj. kr. Merkostnaden i förhållande till oförändrade regler är 121,5 milj. kr. Merkostnaden för stödet till 18–19-åringar i förhållande till studiestödsutredningens förslag är 41,7 milj. kr.

Centrala studiestödsnämndens förslag till decentraliserad handläggning av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel till s.k. yngre elever

Decentralisering

I skrivelse 1978-12-08 till centrala studiestödsnämnden (CSN) har utbildningsdepartementet givit CSN i uppdrag att utreda möjligheterna att decentralisera handläggningen av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel till 18–19-åringar samt beräkna kostnaderna för en sådan hantering.

De främsta skälen för en decentralisering av handläggningen av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel är enligt CSN:s mening dels att flytta beslutsfattandet så nära de studerande som möjligt, dels att fullfölja den inriktning som angivits i målen för CSN:s organisationsutveckling, dvs. att koncentrera CSN:s verksamhet på övergripande studiesociala arbetsuppgifter. Om handläggningen av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel bibehålls centralt kommer, med hänsyn till den förväntade ökningen av ärendevolymen, framdeles en ännu större andel av CSN:s resurser att åtgå för löpande ärendehandläggning. En decentralisering skulle även resultera i ett antal andra fördelar. Överföringen innebär utökad studiestödskompetens vid studiemedelsnämnderna vilket bl.a. i informationshänseende är en fördel. Nya ärendegrupper vid studiemedelsnämnderna kan också innebära en förstärkning av dessa relativt små myndigheter och därigenom göra dessa mindre sårbara. Att de studerande tillförsäkras besvärsmätt i beslut om återbetalningspliktiga studiemedel är också en fördel.

En decentralisering måste, menar CSN, omfatta alla ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel. Att t.ex. decentralisera handläggningen av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel från 18–19-åringar till studiemedelsnämnderna och bibehålla handläggningen av ansökningar från 16–17-åringar vid CSN är tveklöst olämpligt. Ett sådant

förhållande skulle skapa svåra informationsproblem och komplicera förhållandena för den studerande.

Vid en decentralisering av beslutanderätten i ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel kan det te sig naturligt att en sådan skall ske till skolstyrelserna. Skolstyrelserna handlägger f.n., med undantag av behovsprövat tillägg och återbetalningspliktiga studiemedel, övriga studiehjälpsformer. Därigenom har skolstyrelserna grundläggande kompetens för att också handlägga ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel. För de studerande skulle det naturligtvis vara en fördel om de i samtliga ärenden om studiehjälp kunde ta kontakt med en myndighet.

Det finns dock vissa skäl som talar emot en decentralisering till skolstyrelserna. Med hänsyn till att studiemedlen är återbetalningspliktiga fordras en koppling till CSN:s återbetalningssystem. Denna koppling kommer att bli administrativt svårhanterlig om handläggningen sker vid skolstyrelserna. De i övrigt stora fördelar som står att vinna i utnyttjandet av studiestödets informationssystem (STIS) i samband med handläggning av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel försvinner om handläggningen överförs till skolstyrelserna.

Utifrån vad CSN anfört föreslår nämnden att handläggningen av samtliga ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel decentraliseras till studiemedelsnämnderna.

CSN föreslår vidare att decentraliseringen genomförs 1980-01-01. Skälet härtill är följande. Med hänsyn till tidpunkten vid vilken beslutet om förbättrat studiestöd till 18-19-åringarna kan förväntas fattas kommer de detaljerade författningsändringarna inte att bli kända förrän under senare delen av första halvåret 1979. Erforderligt anvisningsarbete och nödvändiga utbildningsinsatser beräknas ta ett halvår i anspråk. Anvisningar och utbildning är av avgörande betydelse för att en decentralisering skall kunna genomföras. Decentraliseringen bör ej heller genomföras förrän studiemedelsnämnderna kan ges en varaktig personaladministrativ lösning. Detta kan ske först efter det att viss erfarenhet av ansökningsvolymen under hösten 1979 har vunnits.

Beslut om återkrav av återbetalningspliktiga studiemedel

Beslut om återkrav av studiehjälp fattas f.n. av CSN. CSN avser att under kommande budgetår göra en utredning om var återkrav av studiehjälp bör handläggas. I avvaktan på denna samlade bedömning bör t.v. återkrav av återbetalningspliktiga studiemedel fattas av CSN.

CSN vill dock i detta sammanhang aktualisera följande författningsändring. I studiestödsförordningens 3 kap. 46 och 47 §§ sägs att om sådan ändring av förhållandena sker att återbetalningspliktiga studiemedel skall upphöra/utgå med lägre belopp eller om studerande som beviljats återbetalningspliktiga studiemedel övergår till annan läroanstalt/avbryter sina studier skall anmälan ske till CSN. CSN anser att sådan anmälan bör ske till skolstyrelsen. Skälet härtill är följande. Anmälan om ovanstående förhållanden i fråga om andra former av studiehjälp än återbetalningspliktiga studiemedel skall göras till skolstyrelsen. Skolstyrelsen skall göra anmälan därom till CSN. Det synes därvid lämpligt att, för att förenkla förhållandena för den studerande eller dennes föräldrar, anmälan från den enskilde skall göras till skolstyrelsen även i fråga om återbetalningspliktiga studiemedel.

Resurser för handläggning

CSN vill understryka vad studiemedelsnämnderna påpekat nämligen att erforderliga personella resurser ställs till nämndernas förfogande. Detta är nödvändigt för att de handläggningstider m.m. som under hösten 1978 uppnått vid studiemedelsnämnderna skall kunna bibehållas. En överföring av ifrågavarande handläggning till studiemedelsnämnderna utan att personella resurser tillförs nämnderna kommer att leda till oacceptabelt långa behandlingstider.

En bedömning av kostnaderna för handläggning av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel är f.n. svår att göra. Skälet härtill är att information saknas om utformningen av det förbättrade stöd till 18-19-åringar som regeringen under våren kommer att föreslå.

CSN har, utifrån nuvarande volym av 4 000 ansökningar per år, adderat en uppskattad volymökning på grund av det förbättrade stödet för 18-19-åringar. Tre alternativa beräkningar har gjorts:

- Alt. 1:* Återbetalningspliktiga studiemedel utan prövning mot föräldrarnas ekonomi för de studerande som mera stadigvarande flyttat hemifrån.
- Alt. 2:* Återbetalningspliktiga studiemedel utan prövning mot föräldrarnas ekonomi för de studerande som under studietiden bor utanför föräldrahemmet.
- Alt. 3:* Lika med alt. 2 men kombinerat med höjda gränser för det ekonomiska underlaget för de studerande som bor kvar i föräldrahemmet.

Utifrån ovanstående tre alternativa lösningar har CSN beräknat följande totala ansökningsvolym och resursbehov. Resursbehovet utgår från en genomsnittlig handläggningstid av 35 minuter per ansökan.

- Alt. 1:* 9 000 ansökningar
3,5 tjänster i hF 11
- Alt. 2:* 13 000 ansökningar
5,5 tjänster i hF 11
- Alt. 3:* 16 000 ansökningar
6,5 tjänster i hF 11

Till ovan redovisade resursbehov skall, förutom tidigare redovisade osäkerhetsfaktorer, knytas restriktionen att beräkningarna grundats på en någorlunda okomplicerad handläggning av samtliga ansökningar. Tidsåtgång för exempelvis utredning eller kontroll av huruvida den studerande flyttat hemifrån eller om inackorderingstillägg betalats ut har inte medtagits.

Det är nödvändigt att de nämnda resurserna verkligen tillförs studiemedelsnämnderna om nu uppnådda handläggningstider vid nämnderna skall kunna bibehållas. Under hösten 1979 bör resurserna kunna utnyttjas dels vid CSN för att klara handläggningen av den nya ärendevolymen, dels vid studiemedelsnämnderna för utbildning m.m.

Med hänsyn till den osäkerhet med vilken ovanstående resursskattningar är förknippade förbehåller sig CSN rätten att återkomma i resursfrågan när viss erfarenhet vunnits under hösten 1979. Ovanstående ansökningsvolym får dock antas vara ett minimum.

Genom decentraliseringen bortfaller handläggningen av 4 000 ärenden vid CSN. Resurser motsvarande 1,5 tjänster frigörs därigenom. Å andra si-

dan tillkommer sådana arbetsuppgifter som besvärs- och återkravshandläggning, vilken, med hänsyn till den ökade volymen ansökningar, får bedömas bli av inte ringa omfattning. Nettoinsparingen vid CSN kan därför bli ungefär en tjänst. Genomförandet av decentraliseringar ser CSN som en väsentlig del i myndighetens rationaliseringsverksamhet och förutsätter därigenom att friställda resurser kan omfördelas till eftersatta områden inom CSN, t.ex. återkravsverksamheten.

Förslaget om decentralisering av handläggningen av ansökningar om återbetalningspliktiga studiemedel har diskuterats med samtliga studiemedelsnämnder. Samtliga studiemedelsnämnder har därvid tillstyrkt en sådan förändring men samtidigt framhållit, som ovan påpekats, behovet av bl.a. ökade personella resurser. Tre studiemedelsnämnder har dock framfört att decentraliseringen, ur bl.a. informationssynpunkt, bör genomföras 1979-07-01.

Bilaga 2

Sammanställning av remissyttranden över Studiestödsutredningens betänkande (SOU 1977:31) Studiestöd – Alternativa utvecklingslinjer

I denna remissammanställning har jag i första hand behandlat remissinstansernas synpunkter på studiestödsutredningens förslag till provisoriska bestämmelser för 18–19-åringar.

Eftersom studiestödsutredningens förslag i denna fråga sammanhänger med utredningens ställningstaganden till den framtida gränsdragningen mellan studiehjälp- och studiemedelssystemen har jag också redovisat remissinstansernas synpunkter i denna del.

Gränsdragningen mellan studiehjälp- och studiemedelssystemen

De flesta remissinstanser som yttrat sig över utredningens förslag kommenterar i någon form utredningens förslag till gränsdragning mellan studiehjälp- och studiemedelssystemen. Utredningens alternativ 1, att eleverna skulle få studiehjälp till 18 år, därefter studiemedel, tillstyrks av *socialstyrelsen*, *SFEF*, *FPK*, *MSKF*, *studiemedelsnämnderna i Göteborg, Linköping och Umeå* samt *vuxenutbildningsnämnderna i Värmlands, Jämtlands och Västerbottens län*.

Några av dessa instanser kommenterar sina förslag närmare. *Socialstyrelsen* anser att utredningen framför allt borde beaktat konsekvenserna av den sänkta myndighetsåldern och dragit gränsen mellan de båda studiemedelssystemen vid 18 år, trots att den nackdelen uppkommer att olika studiestöd tillämpas inom samma utbildningssystem. Styrelsen anför att det är av vikt att understödja utvecklingen mot en ekonomisk självständighet för dem som uppnått myndighetsåldern, oavsett boendeförhållande. Styrelsen anser vidare att föräldrabalkens nuvarande regler om föräldrarnas underhållsskyldighet inte bör betraktas som en inskränkning i möjligheterna för samhället att skapa förutsättningar för en självständig ekonomisk ställning.

Studiemedelsnämnden i Göteborg menar att en gräns vid 18 år är den enda principiellt riktiga och logiska gränsdragningen med hänsyn till kraven på enkelhet och överskådlighet. Enligt nämndens mening betonar utredningen i alltför hög grad föräldrarnas försörjningsskyldighet för barn i åldern 18–20 år i relation till kraven på studiehjälp samtidigt som man helt bortser från denna försörjningsskyldighet i åldrarna 19 år och uppåt vid eftergymnasiala studier. Nämnden anser att den diskussion som fördes vid skapandet av den nuvarande gränsdragningen mellan gymnasial och eftergymnasial utbildning är förlegad. I dagens skolformer återfinns, oavsett utbildningsnivå, elever som är såväl under som över 20 år, med och utan anknytning till föräldraekonomin. Nämnden anser sålunda att det redan finns en blandning av olika studiestöd inom samma utbildningsnivå, varför en sänkning till 18 år från den synpunkten är ointressant. Nämnden är emellertid medveten om att 18-årsgränsen kan få som konsekvens ett byte av stödform under en sammanhängande utbildning på gymnasial nivå. Olägenheterna med detta anser nämnden dock kunna elimineras genom att de generella bidragsdelarna inom studiehjälp- och studiemedelssystemen anpassas till varandras storlek.

Som ett annat sätt att lösa gränsdragningsfrågan anför nämnden att man kunde tänka sig en flytande gränsdragnings mellan 18 och 20 år. De som valde att kvarstanna inom föräldraekonomin skulle fortfarande tillhöra studiehjälpssystemet så länge gymnasiestudier pågick, medan de som valde att lämna föräldraekonomin skulle hänvisas till studiemedelssystemet.

Utredningens alternativ 2, studiehjälp till 18 år, därefter ett nytt särskilt socialt stöd till 18–19-åringar, samt därefter studiemedel, har bemötts positivt av ett fåtal instanser. Dessa är *Elevförbundet* och *vuxenutbildningsnämnderna i Kalmar, Blekinge och Älvsborgs län*. Av dessa anför *vuxenutbildningsnämnden i Älvsborgs län* att ett införande av detta alternativ bör kunna ske ganska snabbt utan att man avvaktar det fortsatta utredningsarbetet. På lite längre sikt, menar nämnden, att målet bör vara studiehjälp till 18 år och därefter studiemedel. Studiemedlen bör då ges i form av ett sammanhållet vuxenstudiestöd, som inkluderar nuvarande studiemedel, utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning och vuxenstudiestöd. Genom successiva förändringar bör detta kunna utvecklas till ett beskattat studiebidrag/studielön.

Av utredningens tre alternativ har alternativet 3 – studiehjälp till 20 år, därefter studiemedel – rönt den största uppskattningen hos remissinstanserna. Detta alternativ tillstyrks av *statskontoret, RRV, UHÄ, CSN, SÖ, socialpolitiska samordningsutredningen, kommunförbundet, landstingsförbundet, LO, SACO/SR, TCO, SFS, SECO, FPU, MUF, liberala studentförbundet, studiemedelsnämnderna i Stockholm och Uppsala* samt *vuxenutbildningsnämnderna i Uppsala, Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs län* (gemensamt yttrande), *Södermanlands, Jönköpings, Gotlands, Malmöhus, Västernorrlands län, gymnasiekuratorer inom Örebro län och Svenska föreningen för studie- och yrkesvägledning*.

CSN vill, med hänsyn till den debatt som förts, i klarläggande syfte understryka att utredningens förslag till gränsdragnings i själva verket innehåller två åldersgränser, en vid 18 år och en vid 20 år. Fram till 18 år utgår studiehjälp enligt i princip nuvarande regler, för 18–19-åringar utgår studiehjälp enligt nuvarande regler plus ett "icke-föräldräprövat" lån upp till den nivå där bidrag plus lån motsvarar studiemedelnivån, därefter utgår studiemedel. Nämnden menar att det då är en terminologisk fråga om man kallar det stöd som skulle utgå till 18-19-åringar för "studiehjälp och möjligheter till ett icke-föräldräprövat lån" eller om man kallar det "studiemedel med möjligheter till ett förhöjt, föräldräprövat bidrag".

CSN berör också i sitt remissvar frågan om skuldsättningen för gymnasiestudier. Nämnden menar att en måttlig skuldsättning kan accepteras om föräldrarna inte till någon del kan bidra till uppehållet under studietiden. Däremot är nämnden beredd att acceptera en stor skuldsättning om inkomstprövat stöd inte kan utgå på grund av att föräldrarna har god ekonomi, men föräldrarna ändå inte vill bidra till sitt myndiga barns uppehälle under studietiden, eller – vilket inte är helt ovanligt – om barnet på egen hand vill finansiera sitt uppehälle utan att ligga sina föräldrar ekonomiskt till last. Nämnden menar att det inte går att utforma ett selektivt studiesocialt system som siktar till att undvika skuldsättning även i sådana situationer.

CSN anser sammanfattningsvis att utredningens förslag till gränsdragnings tillgodoser rimliga krav och önskemål. De myndiga eleverna får möjligheter att oberoende av föräldraekonomin bedriva studier, samtidigt som man oförändrat bibehåller möjligheten till större bidrag till studerande från familjer med svag ekonomi när dessa studerande passerar myndighetsgränsen.

SACO/SR pekar på att en åldersgräns vid 18 år skulle innebära att ca 60 000 elever mitt under sin gymnasieutbildning skulle få byta studiestöd. För de elever som i dag endast uppbär bidragsdelen i studiehjälpen skulle detta innebära en förbättring, eftersom bidraget till de studerande inom studiemedelssystemet är högre. Men för en minoritet av eleverna, som på grund av svag föräldraekonomi även uppbär de inkomst- och behovsprövade tilläggen, skulle övergången till studiemedel betyda att bidraget blev lägre. SACO/SR finner att principen att ingen skall behöva skuldsätta sig i nämnvärd utsträckning under sina gymnasiestudier riktig och menar att även den talar mot en övergång till studiemedelssystemet under gymnasietiden.

SFS är inte positivt till den typ av särlösningar som utredningens alternativ 3 innebär, utan menar att lösningen har klara nackdelar. I avsaknad av bättre förslag, förordar emellertid SFS detta alternativ. Vidare anför SFS att utredningen i sitt fortsatta arbete bör ha i åtanke att de gymnasieelever som utnyttjat lånedelen kommer att få en betydande studieskuld vid eventuellt fortsatta högskolestudier.

Studiemedelsnämnden i Uppsala föreslår att 18-årsgränsen bör mjukas upp till förmån för yngre studerande som redan före 18 års ålder av olika skäl har frigjort sig från familjen. Nämnden anser att det bör finnas möjligheter för dessa ungdomar mellan 16 och 18 år att själva finansiera sina gymnasiestudier redan när dessa studier påbörjas.

Vuxenutbildningsnämnden i Uppsala, Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs län (gemensamt yttrande) befarar att en strikt åldersgräns vid 20 år kan medföra att de ungdomar som söker sig till gymnasieskolan efter en tids studieuppehåll kan anse sig tvingade att välja kortare utbildningar för att hinna fullfölja sina studier innan de passerat åldersstrecket. Nämnderna anser därför att utredningen bör överväga ett system där studiehjälp utgår tills den grundläggande gymnasiala utbildningen är slutförd, oberoende av elevens levnadsålder. En sådan reform skulle enligt nämnderna kunna motverka den nuvarande sneda rekryteringen till gymnasieskolans längre teoretiska linjer.

Vuxenutbildningsnämnden i Gotlands län tillstyrkan till utredningens förslag till gränsdragning grundar sig på det antagandet att det framtida studiestödssystemet kommer att vara snarlikt det nu gällande. Nämnden anser det emellertid tveksamt om nuvarande system med gränsdragning mellan olika studiesystem efter ålder är möjligt att använda när den återkommande utbildningen sätts i system redan vid avslutad grundskola. Nämnden förordar i stället ett system som garanterar ett förmånligt stöd för exempelvis tre års gymnasiala studier som infaller under en 15-årsperiod efter grundskolan. Ett sådant stöd måste, enligt nämnden, differentieras eftersom levnadsomkostnaderna är mycket skiftande för olika personer i denna åldersgrupp.

Ett liknande förslag presenteras av SSKF.

Förslag till provisoriska bestämmelser för 18–19-åringar

Utredningen föreslår – som ett provisorium – att de 18–19-åringar som har flyttat hemifrån omedelbart bör få utnyttja de återbetalningspliktiga studiemedlen i den utsträckning som är nödvändig för att kunna finansiera studierna. Detta förslag bemöts positivt av det stora flertalet remissinstanser som har yttrat sig i frågan.

Statskontoret, RRV, socialstyrelsen, UHÄ, CSN, SÖ, AMS, socialpolitiska samordningsutredningen, kommunförbundet, landstingsförbundet,

LO, SACO/SR, TCÖ, SFS, SECO, CUF, FPU, MUF, SSKF, CKF, MSKF, studiemedelsnämnderna i Stockholm och Uppsala samt vuxenutbildningsnämnderna i Södermanlands, Jönköpings, Gotlands, Blekinge, Malmöhus, Värmlands, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län samt Svenska föreningen för studie- och yrkesvägledning tillstyrker samtliga förslaget.

SÖ påpekar att förslaget till provisorisk lösning strider mot kravet på att eleven normalt skall kunna genomföra sina studier utan att ådra sig återbetalningsskyldighet i nämnvärd omfattning. Då en ökning av studiehjälpen, som skulle möjliggöra att elever i gymnasiala studier inte skulle behöva skuldsätta sig, blir mycket kostnadskrävande, tillstyrker SÖ emellertid utredningens förslag. SÖ påpekar vidare att utredningens förslag att inackorderingstillägg och fria hemresor ej skall utgå till elev som flyttat hemifrån, får till följd att eleven undandras en inte oväsentlig del av studiehjälpen. Detta bortfall måste, enligt SÖ, kompenseras med återbetalningspliktiga studiemedel och därmed öka skuldbelastningen. Utredningen bör, enligt SÖ, i sitt fortsatta arbete ge förslag på hur denna negativa effekt skall kunna undanröjas. SÖ anser i det sammanhanget att det hade varit värdefullt med någon form av kartläggning av de ungdomar som i dag uppbär inackorderingstillägg. En sådan analys hade, enligt SÖ, kunnat belysa bl.a. frågor såsom familjeekonomisk bakgrund och skäl till inackorderingstillägg.

SECO menar att förslaget på kort sikt innebär en förbättring för de grupper som har ekonomiska problem. SECO ser emellertid gärna också att möjligheterna att låna utvidgas till att gälla även 16–17-åringar, av det skälet att åtgärder inom studiehjälpen måste sättas in vid den tidpunkt då eleven skall välja om han vill fortsätta till gymnasiet eller inte.

Utredningens förslag avvisas av tre instanser, nämligen *studiemedelsnämnderna i Göteborg, Lund och Umeå*.

Förslaget är enligt *studiemedelsnämnden i Göteborg* administrativt otympligt och kräver nya kontrollfunktioner. Studiestödsmyndigheterna torde i dag sakna nödvändiga administrativa resurser att omedelbart genomföra förslaget. Nämnden menar att en omedelbar lösning av den onekligen svåra ekonomiska situationen vissa 18–19-åringar i dag befinner sig i i stället bör ske från endera av följande riktlinjer:

1. Återbetalningspliktiga studiemedel inom studiehjälpssystemet bör utgå utan prövning mot föräldrarnas ekonomi för alla studerande som har fyllt 18 år.

2. Valfri övergång till studiemedelssystemet.

Enligt nämnden kräver den sistnämnda lösningen dock en anpassning av studiehjälpens bidrag till studiemedelssystemet om inte en allmän överströmning till studiemedelssystemet skall ske på grund av den högre bidragsdelen inom detta system.

Liknande synpunkter framförs av *studiemedelsnämnden i Umeå*.

Många instanser har kommenterat utredningens förslag att de 18–19-åringar som bor kvar i föräldrahemmet skall kunna få utnyttja de återbetalningspliktiga studiemedlen men att därvid, liksom i dag, prövning sker mot föräldrarnas ekonomi. De flesta av dessa instanser avstyrker utredningens förslag och menar att också dessa ungdomar bör få utnyttja de återbetalningspliktiga medlen utan prövning mot föräldraekonomin.

De instanser som hyser den uppfattningen är följande: *Statskontoret, RRV, CSN, AMS, socialpolitiska samordningsutredningen, kommunför-*

bundet, TCO, riksförbundet Hem och Skola, SFS, SFEF, FPU, studiemedelsnämnden i Uppsala samt vuxenutbildningsnämnderna i Södermanlands och Blekinge län.

CSN motiverar sin avstyrkan med att nämnden anser kyrkobokföringen vara ett mycket opålitligt kriterium på elevens faktiska hemförhållande. Många som definitivt flyttat hemifrån torde fortfarande vara kyrkobokförda på föräldrarnas adress. Omvänt händer det, enligt CSN, att inackorderade elever låter kyrkobokföra sig på annan adress, trots att de endast vistas där under studietid och övriga tider i föräldrahemmet.

CSN menar att utredningens förslag skulle leda till ett orimligt administrativt krångel och anför vidare att det förmodligen inte heller finns någon annan enkel och rättvisande metod att tillämpa. Detta är, enligt nämnden, ett avgörande argument mot utredningens förslag till åtskillnad mellan myndiga elever. Sammanfattningsvis föreslår CSN följande omedelbara åtgärder för 18–19-åringar i gymnasial utbildning:

1. Alla myndiga elever får rätt att utan prövning mot föräldrarnas ekonomi utnyttja återbetalningspliktiga studiemedel (således oavsett om de flyttat hemifrån eller bor kvar i föräldrahemmet).

2. Studiebidrag och tillägg till studiebidraget utgår enligt nu gällande principer (inackorderingstillägg skall således kunna beviljas även om den studerande är kyrkobokförd under annan adress än föräldrarnas).

Socialpolitiska samordningsutredningen menar att det är flera bidrag som bör tas med i bilden för att man skall kunna avgöra effekten av att flytta hemifrån i den aktuella situationen. Den som flyttat hemifrån och är över 18 år kan få statskommunalt bostadsbidrag till ensamstående utan barn. Föräldrarna får däremot inte räkna med den studerande när det gäller statskommunalt bostadsbidrag, eftersom barnet knappast kan anses vara försörjt inom familjen. Samordningsutredningen hänvisar till studiestödsutredningens förslag att de studerande som flyttat hemifrån inte bör få inackorderingstillägg och påpekar att den som i princip bor kvar i hemmet men studerar på annan ort däremot kan få sådant tillägg. I ett sådant fall får dessutom föräldrarna räkna med den studerande vid bedömningen av om statskommunalt bostadsbidrag skall kunna utgå. Samordningsutredningen betraktar det föreslagna systemet som administrativt besvärligt och föreslår därför att 18–19-åringarna bör behandlas lika oavsett om de har flyttat hemifrån eller inte.

Utredningens förslag bemöts positivt av SÖ, SACO/SR och vuxenutbildningsnämnderna i Jönköping och Malmöhus län.

SACO/SR pekar visserligen på svårigheten att kontrollera om en elev verkligen stadigvarande bor utanför föräldrahemmet, men menar samtidigt att det handlar om ett relativt litet antal elever som bor i eget hushåll och som i dag saknar möjligheter att själva finansiera sina studier. SACO/SR anser vidare att frågan om huruvida även de 18–19-åringar som bor hemma skall få motsvarande rätt att utnyttja återbetalningspliktiga studiemedel utan prövning mot föräldraekonomin bör prövas i samband med frågan om ett enhetligt studiestödssystem.

Ytterligare ett par instanser kommenterar utredningens förslag.

RSV menar att kyrkobokföringen är ett diskutabelt urvalskriterium. Med hänsyn till att det är svårt för myndigheterna att kontrollera att uppgiven kyrkobokföringsadress är korrekt, får man räkna med möjligheten av "vissa fall av skenskrivningar". Det bör vidare påpekas att elever som vistats i skolinternat eller dylikt regelmässigt kyrkobokförs där föräldrarna bor. I de fall däremot, fortsätter RSV, då föräldrarna bor utomlands och

barnet är inackorderat för studier vid skola i Sverige blir emellertid barnet vanligen, enligt nuvarande folkbokföringspraxis, kyrkobokförd där barnet självt vistas.

Studiemedelsnämnden i Stockholm anser att prövning mot föräldraekonomin skall göras både i de fall då barnet bor hemma och då barnet har flyttat hemifrån. Nämnden motiverar sitt förslag med att barn till föräldrar med god ekonomi förmodligen kan få hjälp av föräldrarna att skaffa bostad utanför föräldrahemmet. De skulle då, enligt utredningens förslag, menar nämnden, slippa prövningen mot föräldraekonomin, medan barn till föräldrar som saknar ekonomiska möjligheter att hjälpa barnen till separat bostad skulle prövas mot föräldraekonomin. Studiemedelsnämnden säger sig inte kunna finna en sådan ordning rättvis.

